

OHJEITA OPELLE! – YRITYSTEN KESTÄVYYSTYÖ

LAPSET JA NUORET KESTÄVYYSTYÖN KIRITTÄJINÄ

Lapset ja nuoret tutustuvat laaja-alaisesti lähialueen yritystoimintaan ja yritysten kestävyysnäkökulmiin. He oppivat ymmärtämään yritysten vastuullisuusasioita ja niiden merkitystä erityisesti ilmasto- ja ympäristövaikutusten, mutta myös sosiaalisten näkökulmien kautta. Oman alueen yritystoiminnan tunteminen tukee myös TET-jaksoja, kesätöiden saamista sekä palaamista kouluttautumisen jälkeen kotiseudulle. Yritysten kestävyystyö -polkua suositellaan toteutettavaksi luokille 7–9.

SISÄLTÖ PÄHKINÄNKUORESSA

1. Vierailu yrityksissä

- Valmistautuminen tapaamiseen
- Oppilaiden ennakkotehtävät
  - 1.1. Kutsujen valmistelu yrityksille
  - 1.2. Hiilijalanjälki-tehtävä
  - 1.3. Ympäristösertifikaatteihin ja -merkkeihin tutustuminen
  - 1.4. Faktojen kerääminen yrityksestä
  - 1.5. Haastattelun valmistelu
- Yritysvierailu
  - 1.6. Yritysvierailun tehtävät

2. Yrittäjä tulee kouluun

- Valmistautuminen tapaamiseen
- Oppilaiden ennakkotehtävät
  - 2.1. Havaintojen ja materiaalien koonti vierailulta
- Tapaamisen tehtävä
  - 2.2. Havaintojen ja ehdotusten esittely yritykselle
  - 2.3. Haasteesta sopiminen

3. Päätöstilaisuus

- Valmistautuminen
- Oppilaiden tehtävät
  - 3.1. Yrityksen esittely
  - 3.2. Haaste yritykselle

OPETTAJAN VALMISTELUT ENNEN PROJEKTIN ALOITTAMISTA

- Suunnittele, miten polun sisällöt voi sovittaa opetussisältöihin.
- Valmistele projektin esittely oppilaille.
- Kerää lista sopivista yrityksistä, joihin oppilaat tutustuvat ja päättävät sen jälkeen, mihin yrityksiin lähetetään kutsu.
- Valmistele yrittäjille lyhyt esittely projektista valmiin kutsukirjepohjan avulla: mitä ollaan tekemässä ja miksi.
- Huolehdi, että projektista ja tapaamisista viestitään:
  - Koulun nettisivuilla ja somessa
  - Tiedote paikallismediaan (esim. paikallislehti tai -radio, YLEn alueuutiset). Toimittajalle voi myös soittaa ja ehdottaa uutisjuttua projektista paikalliseen lehteen. Media voi olla mukana seuraamassa tapaamisia ja prosessin etenemistä eri vaiheissa, viimeistään päätösvaiheessa.
  - Mikäli mahdollista, on hyvä tehdä yhteistyötä kunnan viestintävastaavien kanssa, jotta myös kunnan kanavissa viestitään projektista. On tärkeää, että lasten ja nuorten ideoita ja ajatuksia kuullaan ja että niistä viestitään. Tämä on myös hyvää materiaalia kunnan omaan ilmastoviestintään!

Aikataulu: Mieti polun etenemisen aikataulua ja suunnittele tapaamisten alustavat päivämäärät, joita ehdotetaan yrityksille.

1 YRITTÄJIEN TAPAAMINEN

Ensimmäisessä vaiheessa oppilaat tutustuvat alueen yrityksiin ja vierailevat ainakin yhdessä yrityksessä. Yritystapaamisten tavoitteena on tutustua tarkemmin yrityksen toimintaan sekä siihen, miten yritys ottaa huomioon ympäristö- ja ilmastovaikutuksia toiminnassaan. Ideana on, että oppilaat pääsevät keskustelemaan ja kysymään yrityksen edustajalta näistä asioista. Vierailulla oppilaat havainnoivat, haastattelevat ja taltioivat vastauksia kysymyksiinsä. Kerättyjä materiaaleja hyödynnetään myöhemmin, kun oppilaat valmistelevat haastetta ja suunnitelmaa yrityksen ilmastotoimista.

Tavoitteena on järjestää vähintään yksi vierailu paikalliseen yritykseen. Mikäli mahdollista, on hyvä järjestää kaksi vierailua tai kutsua toisen yrityksen edustaja koululle esittelemään toimintaansa ja haastateltavaksi.

VALMISTAUTUMINEN TAPAAMISEEN

Ennen yritystapaamista ryhmän kanssa käydään läpi tapausesimerkkejä yrityksistä, jotka ovat tehneet konkreettisia ilmasto- ja ympäristötoimia. Oppilaat tutustuvat alueen yrityksiin ja päättävät yhdessä projektiin mukaan kutsuttavat yritykset. Oppilaat etsivät yritysten yhteystiedot yhteydenottoa varten ja opettaja voi tarvittaessa lähettää viestin.

- Viestissä kannattaa käyttää kutsukirjepohjaa.
- Selvitetään, mikä on ryhmän maksimikoko, jonka yritys voi ottaa vastaan ja sovitaan tapaamispäivät.
- Muista pyytää lupa kuviin ja videoihin! Yrityksessä voi olla paikkoja, joissa ei saa kuvata ja tätä tulee kunnioittaa. Kuvissa esiintyville tulee kertoa, mihin kuvia käytetään. Kuvattavat kohteet listataan ennakkoon, tässä esimerkkejä:

- kuvataan yritystiloja ulkoa ja sisältä
- kuvataan yrityksessä tehtäviä töitä
- otetaan yleiskuvia, toisaalta myös kiinnostavia yksityiskohtia
- kuvataan myös työturvallisuuskohteita, jätejärjestelmiä, liikennejärjestelyjä, työhyvinvointiin liittyvät asioita

OPPILAIKEN ENNAKKOTEHTÄVÄT

1.1. Kutsujen valmistelu yrityksille

Valmistellaan kutsukirje, joka lähetetään valittuihin yrityksiin paperisena tai sähköpostitse. Kirjeen voi kirjoittaa kokonaan itse tai käyttää muokattavaa mallipohjaa – olennaista on, että kerrotaan, miksi projekti on tärkeä, ja miksi juuri kyseinen yritys on valittu mukaan. Myös mahdollinen mediajulkisuus kannattaa mainita. Kutsukirjeen mallipohjasta löytyy kysymyksiä, joihin oppilaat vastaavat ensin pienryhmissä. Tämän jälkeen käydään yhteisesti läpi jokaisen ryhmän vastaukset ja niiden pohjalta koostetaan yhteisesti oppilaiden toiveita ja odotuksia kutsukirjeeseen.

1.2. Ympäristösertifikaatteihin ja merkkeihin tutustuminen

Käytössä on erilaisia yritysten ympäristöjärjestelmiä ja ympäristösertifikaatteja, jotka kertovat yrityksen vastuullisesta suhtautumisesta ympäristöasioihin. Tuotteissa on käytössä erilaisia ympäristömerkkejä, jotka kertovat tuotteiden ympäristövastuusta. Merkit auttavat kuluttajia tekemään ympäristötietoisempia päätöksiä. Tutustutaan yleisimpiin niin yritysten näkökulmasta kuin kuluttajan näkökulmasta täyttämällä ladattava tehtäväkortti.

Yritysten ympäristösertifikaatteja, joista löytyy tietoa esimerkiksi suomi.fi ja [Ympäristö.fi](http://Ymparisto.fi) ja WWF -sivuilla.

- Kansainvälinen Iso 10041 -standardi
- EMAS
- Ekokompassi

Tuotteissa näkyviä ympäristömerkkejä. Millaisia merkkejä tuotteista löytyy? Tunnistatko logoja ja mitä ne tarkoittavat?

- [Joutsenmerkki](#)
- [Kukkamerkki eli EU-ympäristömerkki](#)
- [Ekoenergia-merkki](#)
- [Bra Miljöval](#)
- [Reilu kauppa](#)
- [Luomu – valvottua tuotantoa](#)

1.3. Hiilijalanjälki

Yritysten ilmasto- ja ympäristötyössä on tärkeää tunnistaa yrityksen toiminnan päästölähteet ja ympäristöhaitat sekä mahdollisuudet vaikuttaa niihin. Puhutaan hiilijalanjäljen pienentämisestä ja toisaalta hiilikädenjäljen vahvistamisesta. Haetaan tietoa termeistä yritysvierailua varten ja täytetään ladattava tehtäväkortti.

- Mitä tarkoittavat CO₂-päästöt ja hiilineutraalius?
- Mikä on hiilijalanjäljen yksikkö?
- Mistä kaikista eri asioista yrityksen päästöt koostuvat?
- Mitä tarkoittaa hiilikädenjälki?
- Tehdään Sitran elämäntapatesti (tai muu hiilijalanjälkilaskuri) elamantapatesti.sitra.fi

1.4. Faktojen kerääminen yrityksestä

Tehtävän avulla tutustutaan yritykseen jo etukäteen ennen vierailua. Tietoa etsitään ainakin yrityksen nettisivuilta. Mikä on yrityksen ydintoimintaa? Mitä tuotteita yritys valmistaa/myy? Kuinka paljon yrityksessä on työntekijöitä? Mitä yrityksen sivuilla kerrotaan vastuullisuusasioista? Onko yrityksen hiilijalanjäljestä tai hiilipäästöistä kerrottu jotain? Onko yrityksellä jokin ympäristösertifikaatti? Miten yritys markkinoi itseään ja miltä sen viestintä vaikuttaa?

Oppilaat voivat toteuttaa nämä eri tavoin: osa voi hyödyntää esim. PowerPointia tiedon kokoamiseen, osa tehdä Kahoot-visan yrityksestä, osa voi haastatella muita oppilaita kokemusasiantuntijoina.

1.5. Haastattelun valmistelu

Laaditaan **haastattelurunko**, jonka avulla vierailulla kysytään yrityksen edustajilta oppilaita kiinnostavia asioita liittyen kestävyys- ja ympäristöasioihin. Alla on esimerkkikysymyksiä opettajan ohjeistuksen tueksi, mutta **oppilaiden olisi tarkoitus pohtia kysymyksiä yritykselle ensisijaisesti itse aiemmin opitun pohjalta**. Kysymykset täytetään tulostettavaan tehtävälappuun.

Esimerkkikysymyksiä:

- Ketkä perustivat yrityksen? Ketkä sen omistavat nykyään?
- Milloin yritys on perustettu?
- Onko yritys laajentunut vuosien varrella?
- Kuinka monta työntekijää teillä on? Millainen koulutus työntekijöillä on?
- Miten kaukaa ja millä tavoin työntekijät tulevat töihin?
- Voiko työpaikalla/työtehtävissä edetä?
- Paljonko työstä saa palkkaa?
- Palkkaatko kesätyöntekijöitä, millaisiin tehtäviin?
- Kuinka isot tilat teillä on?
- Millaisia asiakkaita yrityksellänne on? Saatteko palautetta asiakkailtanne?
- Mikä on yrityksenne "paras keksintö"?
- Millä kielillä palvelette?
- Miten mainostatte ja markkinoitte yrityksenne palvelua?
- Onko teillä (tällä paikkakunnalla) kilpailijoita?
- Millä tavoin yrityksenne eroaa muista saman alan yrityksistä?

Ilmasto- ja ympäristötoimiin liittyviä kysymyksiä:

Ympäristösertifikaatit ja -järjestelmät

- Onko yrityksessä käytössä jokin ympäristösertifikaatti?
- Onko yrityksenne laskenut hiilijalanjäljen tai hiilipäästöt?
- Onko yrityksessä pohdittu hiilikädenjälkeä?
- Onko teillä yrityksessänne ympäristövastuuhenkilöä tai -päällikköä tms.?

Energia

- Miten yrityksenne tiloja lämmitetään? Kerätäänkö hukkalämpöä talteen?
- Miten yrityksenne säästää energiaa?
- Käytetäänkö yrityksessä uusiutuvaa energiaa?

Kiertotalous ja kestävä luonnonvarojen käyttö

- Kuluuko yrityksessä paljon vettä esim. tuotannossa, ja mihin jätevedet menevät?
- Miten yrityksenne pystyy suojelemaan luontoa?
- Miten kierrätätte jätettä tai uusiokäytätte pakkausmateriaaleja tms.?
- Onko yrityksellänne muita kiertotaloutta edistäviä toimia?
- Onko yrityksenne laitteita vuokrattu (liisaus)?

- Mitä tapahtuu käyttöikänsä lopussa oleville laitteille?
- Miten olette varmistaneet käyttämienne tuotteiden eettisyyden?
- Mistä raakamateriaalit tulevat (jos yritys tekee tuotteita)?
- Auttaako yrityksen tuotteet/palvelut asiakasta tekemään kestäviä valintoja? Miten? (hiilikädenjäljen kasvattaminen)

Kestävä liikkuminen

- Miten yrityksenne tukee työmatkapyöräilyä tai kestäväää liikkumista?
- Onko työpaikalla käytössä esimerkiksi sähköautoja?

YRITYSVIERAILU

1.6. Yritysvierailun tehtävät

Yritysvierailun tehtävät tehdään pienryhmissä. Päättäkää ryhmästäne seuraavat vastuuhenkilöt:

- **Tehtävä 1** haastattelukysymysten kysyminen
- **Tehtävä 2** muistiinpanojen ottaminen, vastausten kirjaaminen
- **Tehtävä 3** vierailun dokumentointi: videointi
- **Tehtävä 4** vierailun dokumentointi: valokuvaus
- **Tehtävä 5** keskustelun nauhoittaminen
- **Kaikki** täyttävät omaa havainnointikorttia

Huom! Tukena opettajalle asioiden käsittelyssä ja projektin etenemisessä voidaan käyttää Yritysten ilmastotyön askeleet -materiaalia. Tätä voi käyttää myös tapaamisten valmistelussa ja yrityksen haastattelua suunniteltaessa. Oppilaat voivat myös täyttää yrityksen ilmastotyön askeleiden työkirjaa vierailun jälkeen ja esitellä sen lopuksi.

LADATTAVAT MATERIAALIT

Lapset ja nuoret Varsinais-Suomen kestävyystyön kirittäjinä -materiaalisivulla (valonia.fi/kirittäjät) on seuraavat tulostettavat materiaalit:

- Saateviesti yrittäjien kutsuun opettajalle
- Kutsukirjeen pohja (1.1.)
- Yrityksen ilmastotyön askeleet -työkirja (1.2.)
- Pohja haastattelukysymyksille (1.5.)
- Havaintokortti yritysvierailulle (1.6.)

2 YRITTÄJÄ TULEE KOULUUN

Yrityksen edustajat vierailevat koulussa, jossa jatketaan keskustelua yhteisessä työpajassa. Tapaamisessa oppilaat esittelevät vierailun havaintojen ja kysymysten pohjalta tehtyjä koosteita yrityksen ilmasto- ja ympäristötyöstä. Suunnitelmia katsotaan ja täydennetään yhdessä. Oppilaat esittelevät valmistelemansa haastetta ja yritys pohtii, onko se sellainen, jonka se voisi ottaa vastaan sellaisenaan tai joillakin muutoksilla. Haaste muotoillaan yhdessä valmiiksi.

Työpaja voidaan toteuttaa joko yhden tai useamman yrityksen kanssa samanaikaisesti. Oppilaat jaetaan tämän mukaan ryhmiin yritysten kanssa.

VALMISTAUTUMINEN TYÖPAJAAN

Ennen työpajaa oppilaiden kanssa käydään läpi vierailulla tehtyjä havaintoja ja kerättyä materiaalia, voidaan myös perehtyä vielä Yrityksen ilmasto-työkirjaan. Oppilaiden kanssa kirjataan asioita ja pohditaan tulevaa haastetta yritykselle.

- Mikäli työpajaan tulee useampi yritys, jaetaan oppilaat sen mukaan ryhmiin.
- Mikäli työpajaan tulee yksi yritys, voi ryhmän jakaa pienempiin niin, että jokaisella ryhmällä on oma osionsa.
- Tulostetaan pohjia ryhmille tai katsotaan, että pohjien käyttö koneella onnistuu. Kullakin ryhmällä on oma pohjansa ja oppilaat kokoavat tietoa siihen.

OPPILAIEN ENNAKKOTEHTÄVÄT

2.1. Havaintojen ja materiaalien koonti vierailulta

Pienryhmissä käydään läpi ja katsotaan vierailulla kerättyjä asioita eli havainnointilomakkeita, haastattelun vastauksia sekä video- ja kuvamateriaalia. Oppilaat keskustelevat kokemuksistaan vierailulla ja kokoavat ne sitten yhteen esiteltäväksi yritykselle. Mitä yritysvierailuilla opittiin? Mikä kehuja yritykselle voi antaa toiminnasta? Miten jokin epäkohta korjattaisiin tai olisiko yritykselle parannusehdotuksia? Mietitään, minkä haasteen tai ehdotuksen toiminnan parantamiseksi kohti kestävää tulevaisuutta oppilaat haluaisivat antaa yritykselle.

2.2. Yrityksen ilmastoaskeleiden työkirjan täydentäminen ja pohdinta (valinnainen)

Keskustelun ja havaintojen pohjalta aloitetaan täydentämään ryhmissä Yrityksen ilmastoaskeleet -suunnitelmaa. Pohjaan voi myös kirjata, jos halutaan vielä työpajassa kysyä yritykseltä jotain mieltä askarruttavaa asiaa tai täsmennettävää kohtaa. Valmistellaan oman ryhmän kanssa suunnitelman esittely yritykselle työpajaa varten.

TYÖPAJAN TEHTÄVÄT

2.3. Havaintojen ja ehdotusten esittely yritykselle

Työpajan aikana oppilaat esittävät yrittäjälle vierailulta tekemänsä koontin ja havaintoja sekä mahdollisia parannusehdotuksia ilmasto- ja ympäristötoimista. Mikäli Yrityksen ilmastoaskeleet -työkirjaa on käytetty, jatketaan sen täydentämistä yhdessä yrittäjän kanssa.

2.4. Haasteesta sopiminen

Sovitaan yrittäjän kanssa sopivasta haasteesta, jonka yrittäjä voi toteuttaa omassa toiminnassaan.

3 PÄÄTÖSTILAISUUS

Päätöstilaisuudessa oppilaat esittelevät lopputuotokset yritysten edustajille sekä muille oppilaille ja tilaisuuteen kutsutuille. Päätöstilaisuus suunnitellaan ja valmistellaan oppilaiden kanssa. Tilaisuuteen voidaan kutsua muitakin kuin yrityksen edustajia, esimerkiksi aiheeseen liittyviä yhteistyökumppaneita, yhdistyksiä, vanhempia, muita koululaisia sekä median edustajia. Yrittäjiä voidaan kutsua laajemminkin lopputuotosten esittelyyn.

Lopputuotos voidaan esitellä eri tavoin, mutta tarkoituksena on kertoa yritysten ilmasto- ja ympäristötyöstä sekä kertoa virallisesti oppilaiden yritykselle antamasta haasteesta. Yritys hyväksyy haasteen ja esittää siihen vastineen. Yritys on voinut alkaa jo toteuttaa haastetta tapaamisten jälkeen, jolloin yritys voi tilaisuudessa kertoa, miten se on alkanut asiaa edistämään. Pääasia on, että haasteesta on sovittu jo etukäteen yhdessä ennen tilaisuutta. Päätöstilaisuus voidaan pitää loppuseminaarina tai yritysiltana tai vaikkapa osana kevätjuhlaa. Mikäli yritys ei pääse paikan päälle, voi yritys tehdä myös videotervehdyksen. Päätöstilaisuudessa yrityksellä voidaan myös luovuttaa diplomi.

VALMISTAUTUMINEN

Suunnitellaan oppilaiden kanssa päätöstilaisuuden tila, ajankohta, kutsuttavat henkilöt, tarjoilu, juontaja, mediakutsut, diplomit ja esitykset.

OPPILAIDEN TEHTÄVÄT

2.5. Yrityksen esittely

Oppilaat valmistautuvat esittelemään yrityksen päätöstilaisuudessa ryhmittäin. Esitys voi olla esimerkiksi PowerPoint, johon liitetään yrityksessä otettuja kuvia ja videoita sekä sitaatteja haastatteluista. Esitys voidaan toteuttaa oppilaiden haluamalla tavalla. Annetaan haaste yritykselle.

2.6. Yrityksen ilmastoaskeleiden työkirjan viimeistely ja esittely (valinnainen)

Oppilaat viimeistelevät Yrityksen ilmastotyön askeleiden suunnitelman aiempien tapaamisten pohjalta ja valmistautuvat esittelemään sen yritykselle.

